

IPO және SPO: Қор нарығын ынталандыру

Экономикадағы үлесті азайту міндеті аясында біз портфельдік компанияларды IPO мен SPO белсенді түрде шығаруды жалғастырамыз. Портфельдік компаниялардың акцияларын жария орналастыру Ұлттық қорға қосымша қаражат тартумен қатар, активтердің әділ нарықтық бағасын қалыптастыруға да көмектеседі. Капитал нарықтарына ашықтық компаниялар жұмысының тиімділігін арттырып, оларды корпоративтік басқарудың жоғары стандарттарына сәйкес келуге және үздік практикаларды енгізуге ынталандырады.

Бұл бастамалар азаматтардың инвестицияларға қызығушылығын арттыра отырып және олардың қаржылық сауаттылығын нығайта отырып, отандық қор нарығын дамытуға ықпал етеді. Бөлшек инвесторлар санының өсуі нарықты серпінді етеді, ал тұрғындарда табысты отандық компанияларға салымдар есебінен капиталды ұлғайту үшін жаңа құралдар пайда болады.

Қор тобына кіретін 7 компанияның акциялары («Air Astana» АҚ, «KEGOC» АҚ, «ҚазМұнайГаз» ҰК АҚ, «Қазатомөнеркәсіп» ҰАҚ» АҚ, «ҚазТрансОйл» АҚ, «Kcell» АҚ және «Қазақтелеком» АҚ) жетекші қор биржаларында саудаланады: «Астана» халықаралық қаржы орталығы (AIX), Қазақстан қор биржасы (KASE) және Лондон қор биржасы (LSE). «Самұрық-Қазына» АҚ жүргізген IPO мен SPO инвесторлардың айтарлықтай қызығушылығын тудырып, экономикадағы мемлекеттің үлесін төмендету жөніндегі стратегияның тиімділігін растай отырып, Қазақстанның қор нарығының дамуына серпін берді.

IPO-ға ірі компанияларды шығару жөніндегі жұмысты жалғастыру үшін «Қазақстан темір жолы» ҰК АҚ және «QazaqGaz» ҰК» АҚ акцияларын жария орналастыру жоспарлануда.

Шағын және орта бизнесті дамытуға ықпал ету

GRI 3-3 Біз экономиканың бұл секторын инновациялардың, жұмыспен қамтудың және тұрақты дамудың негізгі драйвері ретінде қарастыра отырып, Қазақстанда шағын және орта бизнесті (ШОБ) және отандық кәсіпкерлікті дамытуды қолдаймыз.

Қазақстандағы ШОБ үлесі
2024 жылдың қорытындысы
бойынша

38% -ға жетті

(2023 жылы – 36%).²⁶

GRI 3-3 Қор Тобы аса маңызды инфрақұрылымға қол жеткізе отырып, ресурстық базаны кеңейте отырып, отандық тауар өндірушілерден сатып алудың кепілді оффтейк-келісімшарттарын қамтамасыз ете отырып, сондай-ақ инвесторларды тарта отырып, ШОБ-қа қолдау көрсетеді.

Осылайша, өндірістің жаңа бөліністері бойынша ірі жобаларды іске асыру ШОБ-ты дамытуға жағдай жасап, жаңа өңірлік кластерлер құрады. Біздің ірі көлік жобаларымыз жаңа сауда бағыттары мен әлемдік нарықтарға қолжетімділікті қамтамасыз ете отырып, ШОБ үшін жаңа мүмкіндіктер береді. «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасымен бірлесіп біз газ саласындағы жергілікті қамтуды арттырып, нөлден бастап газ сервисі индустриясын құрамыз.

GRI 3-3 Біз тауарларды, жұмыстар мен қызметтерді отандық жеткізушілерден сатып алуды жүзеге асырамыз, бұл жаңа жұмыс орындарын құруға, инфрақұрылымды дамытуға, өндірістік қуаттарды арттыруға, өндірістік-өткізу тізбектерін дамытуға және отандық компаниялардың бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал етеді. Бұл өз кезегінде өңірлердің экономикалық дамуына, халықтың табысын ұлғайтуға және әлеуметтік шиеленісті азайтуға үлес қосады.

²⁶ Zakon.kz.

GRI 203-2 2024 жылы Қордың сатып алынған тауарларының (жұмыстарының, қызметтерінің) сомасы 3 625 млрд теңгені²⁷ құрады және бұл соманың 97%-ы – 3 505 млрд теңге – отандық жеткізушілерге тиесілі²⁸.

Сатып алудағы елішілік құндылықтың үлесі 2024 жылы өсіп, 82,5% құрады (2023 жылы – 79%).

GRI 204-1 Отандық өнім берушілерден сатып алынған тауарлардың (жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің) үлесі, %

	2020	2021	2022	2023	2024
Отандық өнім берушілерден сатып алу үлесі	90	91	89	92	97

Сатып алулардың барлығы – Қордың zakur.sk.kz сатып алу веб-порталы арқылы жүзеге асырылады, барлық сатып алу туралы ақпарат ашық түрде орналастырылады.

Ашықтықты қамтамасыз ету үшін Қордың сатып алу дерекқоры Бас прокуратура, Қаржылық мониторинг агенттігі, Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі, Жоғары аудиторлық палата, Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігі, «Атамекен» ҰКП және Үкімет базаларымен біріктірілген.

Қорда және барлық портфельдік компанияларда тауарларды, жұмыстарды және көрсетілетін қызметтерді сатып алу процесін реттейтін бірыңғай Сатып алу тәртібі қолданылады. 2024 жылы Қордың Сатып алу тәртібіне отандық өндірушілер үшін осы процесті жеңілдетуге бағытталған өзгерістер енгізілді.

Бұдан басқа, Қордың портфельдік компаниялардың басшылары үшін сатып алулардың жалпы көлемінің кемінде 10% деңгейінде оффтейк-келісімшарттар үлесін ұлғайту бойынша ПЭК белгіленген.

Қордың сатып алу жүйесін ЕҚДБ, АДБ және ЭЫДҰ оң бағалаған.

2024 жылы Қордың сатып алу жүйесін жетекші халықаралық қаржы институттары – Еуропалық қайта құру және даму банкі (ЕҚДБ) және Азия даму банкі – алдыңғы қатарлы халықаралық стандарттар мен тәжірибелерге сәйкес деп таныды. Атап айтқанда, сатып алу процестері толығымен автоматтандырылған, рәсімдердің ашықтығы қамтамасыз етілген, адами фактордың әсері барынша азайтылған және әлеуетті жеткізушілерді алдын ала біліктілік іріктеу көзделген. Халықаралық қаржы институттары Қор жобаларын қаржыландыруды Тәртіпке сәйкес сатып алу рәсімдерін жүргізген жағдайда және қазақстандық өндірушілерге басымдық бере отырып жүзеге асырады.

Отандық тауар өндірушілерді қолдау мен дамытудың негізгі құралы Импортты алмастыру бағдарламасы болып табылады, оған сәйкес өндіруші импортталатын өнім өндірісін құруға міндеттенеді, ал Қор осы өнімге ұзақ мерзімді сұранысты қамтамасыз етеді.

Импортты алмастыру бағдарламасын іске асыру аясында 2018 жылдан бастап 2024 жылдың 31 желтоқсанына дейін 91 жаңа өндіріс жобасы мақұлданды, жеткізушілермен 306,6 млрд теңге сомасына 842 оффтейк-келісімшарт жасалды. Бұл ретте 2024 жылы 191 млрд теңгеге оффтейк-келісімшарттар жасалды, бұл 2023 жылға қарағанда 10 есе көп. Осы жобаларды жүзеге асыру аясында 500 жаңа жұмыс орнын ашып, 150 млрд теңгеден астам инвестиция тарту жоспарлануда.

GRI 3-3 Қазақстандық өндірушілердің Импортты алмастыру бағдарламасына қатысуын ынталандыру мақсатында қосымша қолдау шаралары пысықталуда. Атап айтқанда, отандық өнім тапшылығы болған жағдайда 20 жылға дейінгі мерзімге оффтейк-келісімшарт жасасу мүмкіндігі қарастырылуда. Оффтейк-келісімшарт жасасу кезінде әлеуетті өндірушіге отандық тауар өндірушілерден шикізат пен жинақтаушы заттарды сатып алу бойынша қарсы міндеттемелер қойылатын болады.

Отандық өндірушілерді қолдау біздің инвестициялық жобаларымызда да көзделген. Мысалы, «Жайлы мектеп» ұлттық жобасын іске асыру кезінде отандық тауар өндірушілердің қатысуы заңнамалық деңгейде бекітілген.

GRI 3-3 Шағын бизнесті дамытуға жәрдемдесу мақсатында Қордың сатып алу жүйесінде 2023 жылдан бастап Электрондық дүкен (skstore.kz) жұмыс істейді. Онда 6 мыңға жуық жеткізуші тіркелген, оның жартысынан астамы - ЖК. Сатып алу рәсімі бюрократияны қоспағанда, аз уақыт ішінде аяқталуы мүмкін. Сондай-ақ, жеткізушіні автоматты түрде таңдау қарастырылған, бұл сыбайлас жемқорлық қаупін азайтады. 2024 жылы skstore.kz арқылы сатып алудың шекті сомасы 4 мыңнан 20 мыңға дейін ұлғайтылды. АЕК (74 млн теңге), бұл ШОБ-тың Қордың сатып алуларына қол жеткізуін жеңілдетеді.

Біз сатып алу қызметіне ESG-критерийлерді енгіземіз. Әсіресе, жаңа өндірістерді құруға жәрдемдесу бағдарламасы шеңберінде жобаларды іске асыруға әлеуетті өнім берушілердің өтінімдерін қарау кезінде. Бекітілген оффтейк-келісімшарттарды жасасу және орындау тәртібіне сәйкес тауардың өмірлік циклінің барлық кезеңдерінде жаңартылатын энергия көздерін пайдалану (оның ішінде тауарды өндіру, шикізатты сатып алу, жеткізу, сату, пайдалану, кәдеге жарату) және көміртегі ізін төмендету үшін технологияларды қолдану сияқты критерийлер бойынша жобаларды бағалау жүргізіледі. Жобаларды бағалау өтінімдерді қараудың маңызды кезеңі болып табылады және өнім берушімен бұдан әрі оффтейк-келісімшарт жасасу үшін Қор Комиссиясының мақұлдауына тікелей әсер етеді.

²⁷ Бұл сома ұзақ мерзімді шарттарды қоспағанда, Топ ішіндегі сатып алуларды қоса алғанда; тек ағымдағы жылға арналған сатып алу шарттарын қамтиды.

²⁸ Қордың Корпоративтік стандартына сәйкес отандық өнім беруші ұйым немесе Қор Тобына тауарларды, жұмыстарды немесе қызметтерді ұсынатын және Қазақстан Республикасының географиялық нарығында болатын тұлға. Көрсеткіш Қордың Сатып алу қағидаларына жататын компанияларды ескереді.